

Familjeekonomi

Se tabellerna 10 i Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller

Barnens ekonomiska standard bestäms huvudsakligen av föräldrarnas inkomster tillsammans med samhälleliga bidrag och ersättningar. Genom arbete under framförallt ferier skaffar sig också många av de äldre barnen egna inkomster. Familjens inkomst, som bara är en sida av ekonomin, beror till stor del på hur många förvärvsarbetande vuxna det finns i familjen. Men familjeekonomin påverkas också av exempelvis hur många som ska försörjas samt barnens ålder. För en rättvisande bild av familjeekonomin är det därför viktigt att räkna med samtliga familjemedlemmar som bidrar både på inkomst- och utgiftssidan

Från småbarn till tonåring

Se tabell 10.1 i Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller

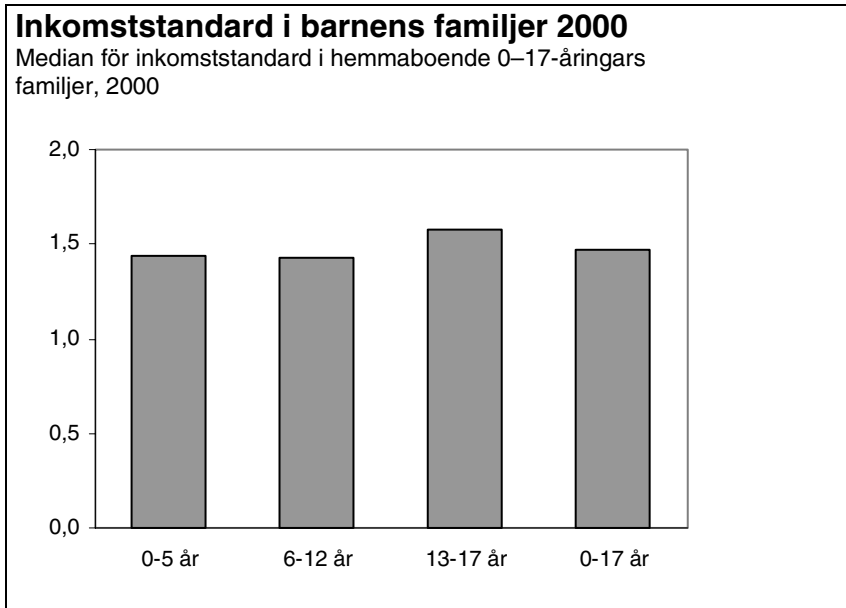
Under barndomens lopp förbättras ofta familjens ekonomi. När barnen blir äldre kan föräldrarna utöka sitt förvärvsarbete och ofta ökar också deras löner. Med tiden upphör även behovet av barnomsorg. Det visar sig också i våra mätningar att tonåringar genomsnittligt lever i mer välbärgade familjer än yngre barn. Inkomststandarden 2000 var som högst ibland de äldsta hemmaboende barnen. Tonåringarnas familjer har mera sällan låg inkomststandard och oftare hög inkomststandard. Men använder man ett annat, ganska vanligt mått, disponibel inkomst per konsumtionsenhet ser det inte ut att vara någon större skillnad mellan åldrarna (se tabell 10.2).

Disponibel inkomst – de samlade inkomsterna i en familj inklusive bidrag och med skatter och andra negativa transfereringar frändragna.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet – den disponibla inkomsten relaterad till försörjningsbördan. Varje person i familjen tilldelas en vikt anpassad till ålder och eventuella stordriftsfördelar enligt en s.k. ekvivalensskala. De olika familjemedlemmarnas vikter summeras och den disponibla inkomsten divideras med denna summa. På så sätt erhålles måttet disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

Inkomststandard – den disponibla inkomsten dividerad med en norm för levnadsomkostnader vars storlek beror av familjens storlek och sammansättning. Normen består av tre delar: 1.baskonsumtion (exempelvis mat och kläder); 2.kostnader för boendet samt 3.eventuella barnomsorgsutgifter och fackföreningsavgifter.

Läs mer om de olika begreppen i bilagan om Olika inkomstbegrepp Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller .

Källa: SCB Hushållens ekonomi (HEK) 2000

Barnfamiljer med låg inkomstnivå

Se tabell 10.1 och 10.3 i Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller

År 2000 tillhörde 10 procent av samtliga hemmaboende 0–17-åringars familjer med en inkomststandard mindre än 1. Det kan jämföras med samtliga barnlösa 22 år och äldre där motsvarande andel är 8 procent. Skillnaden är dock stor mellan ensamstående och sammanboende, 15 respektive 2 procent.

Ungdomar, 18–21 år, som flyttat hemifrån utgör en extremgrupp. 43 procent av denna grupp har en inkomststandard mindre än 1. Förmodligen finns det ungdomar som får ekonomiskt stöd från föräldrar även sedan de flyttat hemifrån men sådant stöd har vi emellertid ingen information om.

Endast 3 procent av barnen hamnar under en inkomststandard på 0,75. Skydds nätet kring barnfamiljen förmår i de allra flesta fall hindra att den faller mycket långt under strecket för en minsta rimlig inkomstnivå.

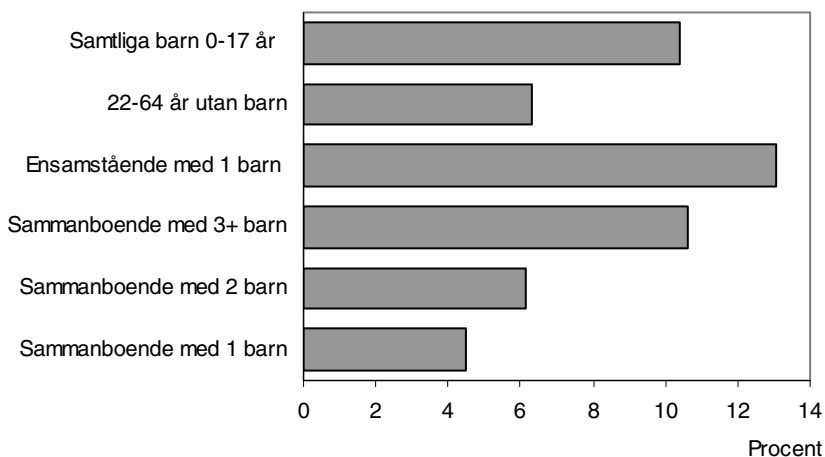
Även om familjen har en inkomststandard på minst 1 kan man ha ekonomiska bekymmer. 21 procent av barnen 0–17 år tillhör familjer där föräldrarna saknar kontantmarginal, d.v.s. de kan inte få fram 14 000 kronor med en veckas varsel. Detta framgår från 1999/00 års undersökningar om levnadsförhållanden.

De barnfamiljer som har det sämst ställt är de ensamstående och de sammanboende där bara en av föräldrarna förvärvsarbetar, d.v.s. familjer med högst en förvärvsinkomst. Den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet är i dessa grupper 86 000 respektive 89 000 kronor per

konsumtionsenhet (se tabell 10.2). Motsvarande genomsnittliga belopp för hemmaboende 0–17-åringar är 104 000 kronor per konsumtionsenhet. Generellt hör också flerbarnsfamiljerna till de sämst ställda. Den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet för barn i familjer med 3 eller fler hemmaboende barn är 88 000 kronor per konsumtionsenhet.

Andel med låg inkomststandard

Andel barn, 0–17 år, som tillhör familjer där inkomststandarden är mindre än 1. Uppgifter för barn i olika familjetyper och för vuxna 22–64 år utan barn

Källa: SCB Hushållens ekonomi (HEK) 2000

Inkomststandard = Disponibel inkomst/norm för levnadsstandard. Norm för levnadsstandard utgörs av tidigare socialbidragsnormer uppräknat till respektive års nivå. Inkomststandard mindre än 1 innebär att familjens ekonomiska standard ligger under socialbidragsnivån.

Barn i välbeställda familjer

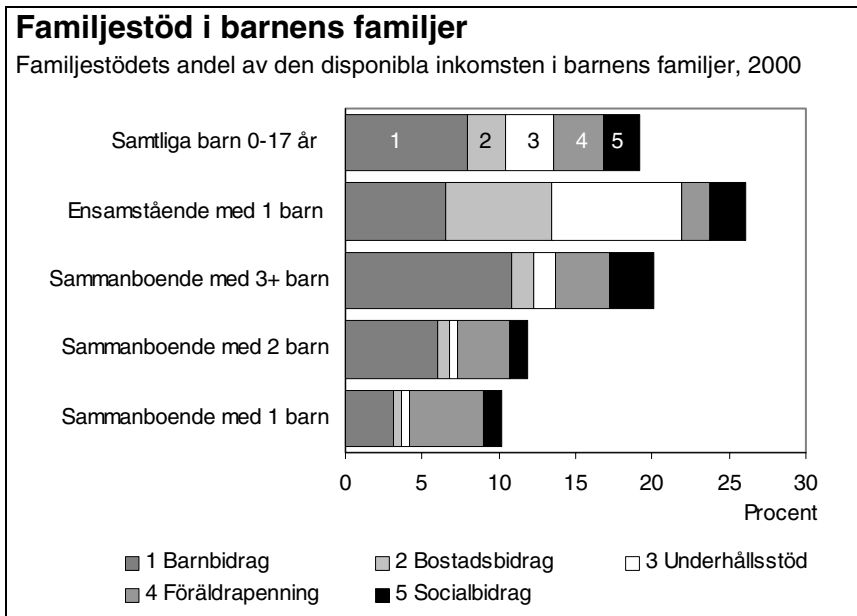
Se tabell 10.1 och 10.2 i *Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller*

Ca 16 procent av alla hemmaboende 0–17-åringar tillhörde under 2000 familjer med en inkomststandard över 2. Familjen skulle kunna försörja ännu en lika stora familj utan att någon hade en standard under ”rimlig nivå”. Att ha det gott ställt i den mening vi talar om här, förekommer nästan bara bland barn med sammanboende föräldrar som båda förvärvsarbetar. Allra vanligast är det när det bara finns ett barn i familjen. Här framkommer att drygt 30 procent av barnen som 2000 lever ensamma med sammanboende föräldrar tillhör välbeställda familjer d.v.s. familjer där inkomststandarden är 2 eller mer och dessa familjer disponerar årligen 132 000 kronor per konsumtionsenhet, 28 000 kronor mer än vad som gäller genomsnittligt i familjer med hemmaboende 0–17-åringar .

Familjestödets betydelse

Se tabell 10.4 samt 10.1 och 10.5 i *Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller*

I genomsnitt består omkring 19 procent av den disponibla inkomsten i barnens familjer av barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd, föräldrapenning samt socialbidrag. Neddragningar inom välfärdssystemet får därför stora konsekvenser för barnen och deras familjer.

Källa: SCB Hushållens ekonomi (HEK) 2000

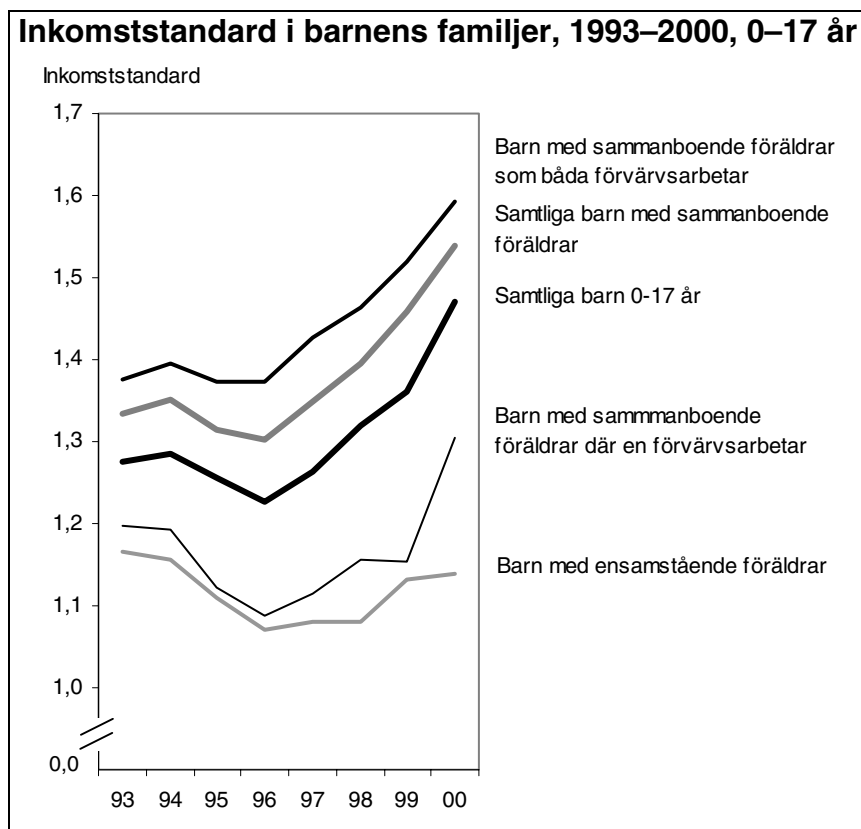
Sammansättningen av den disponibla inkomstens bidragsdel varierar beroende på om barnet lever med en eller två föräldrar. Underhållsstödet har störst betydelse för de ensamstående, ca 12 procent av den disponibla inkomsten utgörs av underhållsstöd men för denna grupp bidrar också barnbidraget och bostadsbidraget till barnets försörjning med omkring 11 respektive 8 procent. För barn med sammanboende föräldrar är barnbidraget den transferering som betyder mest.

Långt ifrån alla familjer med svag ekonomi söker socialbidrag. Men för en del av dem som får socialbidrag är det detta som hindrar att familjen hamnar under strecket för vad vi kallat "lägsta rimliga standard". Utan socialbidrag skulle ytterligare 5 procent av barnen i de ensamstående familjerna hamna under strecket och ytterligare 6 procent av de sammanboende med endast en förvärvsarbetande. Fler barn än så tillhör familjer som fått socialbidrag någon gång under 2000. Det gäller 10 procent av samtliga barn 0–17 år, omkring 23 procent av barn med en

ensamstående föräldrar och 14 procent i familjer med sammanboende föräldrar där det endast finns en förvärvsarbetande.

Förändringar under 90-talet

Se tabell 10.7–8 samt 10.1 och 10.5 i *Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller*. Under mitten av 1990-talet har hushållen, och då främst barnfamiljerna, berörts av förändringar på arbetsmarknaden samt i regelsystemen som styr de ekonomiska stöden från samhället. Neddragningarna inom välfärdsområdet har påverkat ekonomin för barnen och deras föräldrar. År 1996 var det 21 procent av barnen 0–17 år som levde i familjer med inkomststandard mindre än 1 och inkomststandarden detta år var därmed den lägsta uppmätta under perioden 1993–2000. Därefter har standarden förbättrats för barnen och 2000 uppmättes de högsta värdena. Denna förbättring inte gäller alla barn. Barn med ensamstående föräldrar har visserligen fått det bättre mot slutet av den undersökta perioden men de har inte återhämtat sig helt till den nivå som gällde för gruppen 1993.

Källa: SCB Hushållens ekonomi (HEK) 2000

Barn i olika kommuner

Se tabell 10.10 i Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller

Den ekonomiska standarden ser olika ut för barn i olika delar av landet. Barnen i våra storstäder tillhör oftare de sämst ställda familjerna. I förortskommunerna kring våra storstäder hittar vi däremot barnen i de mest välbeställda familjerna. På landsbygden är småföretagandet vanligare och den inkomstnivå vi i statistiken mäter för den gruppen hör oftast till de lägre. Indelningen i kommungrupper följer Svenska kommunförbundets indelning i kommungrupper. Statistiken bygger på uppgifter från den totalräknade inkomststatistiken (IoF) och är därför inte direkt jämförbar med övriga resultat som redovisas här (se bilagan om Olika inkomstbegrepp). Framförallt överskattas antalet ensamstående och därmed antalet som lever under en rimlig inkomstnivå.

Barn med egna arbetsinkomster

Se tabell 10.6 i Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller

I gruppen 16–17-åringar hade 61 procent egna arbetsinkomster 2000 dvs. inkomster för vilka arbetsgivaren lämnat kontrolluppgift. Därutöver kan det finnas barn med arbetsinkomster för vilka kontrolluppgift inte lämnas. Av flickorna, 16–17 år, var det 63 procent och av pojkar 60 procent som hade arbetsinkomster. Bland 13–15-åringarna var det 17 procent som hade egna arbetsinkomster enligt kontrolluppgifterna. Inkomsterna var vanligtvis små, under 10 000 kronor. Ett litet antal tjänade 20 000 kronor eller mer.

Föräldrarnas utbildning

Se tabell 10.9 i Barn och deras familjer 2001 Del 1 Tabeller

Generellt sett består familjens disponibla inkomst till största delen av inkomster från föräldrarnas förvärvsarbete. Arbetsinkomstens storlek är i sin tur beroende av ett antal faktorer, exempelvis arbetstiden och yrket. Under småbarnsåren väljer många att gå ner i arbetstid. När barnen blir äldre ökar man istället förvärvsarbetstiden och inkomsterna ökar. Föräldrarnas yrkesval är i många fall beroende av en kortare eller längre utbildning. Ofta, men inte alltid, finns där ett samband mellan utbildningens längd och förvärvsinkomsten. Ju längre utbildning desto högre inkomst.

Barn som lever i familjer där båda föräldrarna har en kortare utbildning är den största gruppen av de som redovisas i tabell 10.9 i tabellrapporten. De hör till de sämst ställda där 9 procent lever med inkomststandard mindre än 1, att jämföras med 4 procent av barnen i familjer där båda vuxna har en längre utbildning. Motsvarande tal för disponibel inkomst per konsumtionsenhet är 102 000 kr respektive 132 000 kr.